CASA ŞCOALELOR
BIBLIOTECA DE POPULARIZAREA ŞTIINŢEI

I. SIMIONESCU
PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI

EXCURSII IN CIŞMIGIU

1931

PREŢUL LEI 20.—

DE ACELAŞ AUTOR

IN

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCA

Tratat de geologie. Cu exemple luate în deosebi din România. Vol. de 410 pag. cu 421 fig. şi 12 tabele Lei 200.

Oraşe din România; Vol. de 312 pag. cu fig.

Oameni aleşi Vol. I. Străinii. Ed. IV.

„ „ „ *II. Românii.* Ed. II.

O Ţară din poveşti Vol. I. *Dobrogea.*

Calendarul Gospodarilor pe 1920--1931.

DIN

CUNOŞTINŢE FOLOSITOARE

Omul primitiv.
Viaţa omului primitiv.
Omul dela Cucuteni.
Gazurile naturale.
Scrisori cereşti.
Animale de demult.
Lămurirea potopului.
Soarele şi Luna.
Viaţa plantelor.
Casa.
Folosinţi nesocotite în gospodărie.
Bucovina.
Ardealul.
Moldova.
Cehoslovacia.
Finlanda.
In spre polul sud.
Către Everest.
N. Milescu în China.
Goethe ca naturalist.
Afganistanul.
Pe urmele lui Robinson Crusoe.
Coasta de Azur.
Sp. Haret.

Didactica Şt. Naturale. Ed. II-a Cultura Românească 1931. Lei 50.

CASA ŞCOALELOR
BIBLIOTECA DE POPULARIZARE A ŞTIINŢEI

EXCURSII
IN
CIŞMIGIU

DE

I. SIMIONESCU
PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREŞTI

CU 48 FIGURI IN TEXT

„CARTEA ROMÂNEASCĂ", BUCUREŞTI
1931

48.884

Jnchin aceste pagini

Colegilor mei

de la

Şcolile secundare

drept semn de recunoaştere a străduinţii depusă pentru sădirea dragostei de natură în sufletul elevilor.

DREPT INTRODUCERE

Slavă! căci trist'ar fi fost viaţa, şi'ntunecat pe veci pământul
De n'ar fi fost măcar o floare....

D. Anghel

Străinul care vine la Bucureşti, silit să treacă prin Calea Victoriei, nu poate să nu se mire.

La orice oră din zi şi până târziu noaptea, Calea Victoriei este un furnicar. Sunt ceasuri când latul străzii e numai capete de oameni. Vehiculele cu greu îşi fac loc prin mulţimea atât de îngrămădită, în cât strada pare un adevărat puhoiu omenesc. Ceasuri întregi, bătrâni dar mai ales tineri, bărbaţi şi femei, păşesc leneş înghesuindu-se unii în alţii. E un foşnet continuu de tălpi târâite alene, fără nici o ţintă alta decât de a trece vremea. E un tablou al negării faptului că timpul ar fi un însemnat factor în progresul omenirii.

La câţi-va paşi mai la vale de Calea Victoriei stă ascuns cuibul de verdeaţă din grădina Cişmigiului. Contrastul e izbitor. Pe când Calea Victoriei e forfotă de lume, Cişmigiul e mai întotdeauna gol.

Trecători grăbiţi îl traversează în ceasurile când se duc ori vin dela serviciu. Câţiva dornici să respire un aer mai răcorit stau pe scaunele înşirate în lungul aleelor; puţini copii cu bonele lor mai dau viaţă frumoasei grădini.

Căci Cişmigiul este de fapt o grădină frumoasă şi bine îngrijită, cum sunt puţine chiar în marele centre europene. Mai ales de o bucată de vreme, de când stă sub conducerea unei administraţiuni pricepute în ale grădinăriei, Cişmigiul merită nu o simplă vizită întâmplătoare, ci să stai în el ceasuri întregi. Nu ţi se urăşte.

Imbină foşnetul zăvoiului abia părăsit de ape, cu meşteşugita artă horticolă; umbra arborilor rămuroşi cu decorul efectelor studiate din tovărăşia florilor cu verdeaţa.

In fiecare anotimp grădina are aspecte şi culori deosebite. Nu e chiar ceas din zi asemenea celuilalt, în ce priveşte jocul umbrei şi al luminii.

Sunt colţuri de un delicios efect de culori şi forme. Aleea trandafirilor în luna Mai nu-şi are păreche. Impletitura iscusită a tufelor de trandafiri cu plante mediterane tunse în fel şi chipuri; ghirlănzile de plante acăţătoare, cu pajişti verzi ca spicul de grâu

în primăvară alcătuesc decoruri în faţa cărora rămâi pironit de plăcere.

In jurul lacului s'au păstrat arborii rămuroşi: plute bătrâne cu tremurul neîntrerupt al frunzelor, plopi piramidali impunători în svelta lor înfăţişare, sălcii pletoase care-şi revarsă bogăţia rămurelelor mlădioase spre oglinda apei.

Ulmii şi arţarii întinşi în voie şoptesc taina pădurii. Poiana netedă şi înverzită e amintită de pajiştea dinspre Ministerul Armatei. Când bumbişorii de petale, primăvara, sunt presăraţi ca fulgii maşcaţi de zăpadă pe întinsul covor de iarbă, partea aceasta din grădină îţi aduce aminte de frumosul şi înviorătorul tablou al lui Boecklin „*Vita somnium breve*".

Pe două părţi, latura de vest şi nord, se vede dimpotrivă aplicarea celui mai desăvârşit gust în arta horticolă. Florile se succed serii-serii, în culori uniforme ori amestecate, discrete ori în văzul tuturor, după vreme şi loc.

Pajiştea mijlocie întregeşte farmecul. Privită 'n lung de pe dâmbul de lângă biserică, nu se poate să nu trezească în cel mai indiferent pentru farmecul naturii, o svâcnitură de plăcere. Un dreptunghiu de iarbă verde se întinde 'n lungul grădinii, cu chenar de culori uniforme, variat însă în cursul verii, la răstimpuri.

Cişmigiul e o grădină ce-ţi procură plăcere ori când o vezi. E însă în acelaş timp şi o mică grădină

botanică, instructivă; plantele indigene cu al căror port suntem deprinşi, sunt amestecate cu acele exotice, aduse din ţări depărtate. Colţul dinspre Liceul Lazăr, cu brazii feluriţi, îngrămădiţi unii în alţii, îţi aduce aminte de pădurea munţilor totdeauna verde, pe când exemplarele de *Ginkgo bilobu* ori *Gleditschie* îţi poartă gândul spre ţinuturile cu bogată lumină.

Iar când, spre toamnă, soarele lăsat către asfinţit, aureşte numai vârful plopilor înalţi, peste sălcii şi lac lăsându-se pânza diafană, argintie, a amurgului, măreţul din natură se aşterne o clipă peste grădina prea puţin apreciată.

Cişmigiul e instructiv şi din alt punct de vedere. In el capeţi încredere în puterea omului de a crea forme noi de plante, cu culorile cel mai variate; arată în acelaş timp ce tablouri vii se pot săvârşi din înţelegerea naturii şi iscusinţa în arta decorativă, chiar din acele flori care împodobesc faţa casei din satele noastre.

Rondurile de pietre şi flori, de curând desemnate în partea ce leagă aleea trandafirilor de cea principală, este poate cea mai originală înfăptuire horticolă din tot Cişmigiul. Ele arată că conducătorii grădinei nu sunt simpli imitatori ai planurilor desemnate în cărţi străine. Din măturiţe, văsdoage, creasta-cucoşului ori felurite soiuri de ştir, au creat un decor splendid şi variat, cu gust aranjat şi mai ales cu pricepere deplină a armonizării acelor plante

care altfel n'au nici o cătare în grădinele particulare de şi joacă un mare rol, mai ales măturiţele, în splendida aranjare a grădinilor din palatul Reginei Maria de la Balcic.

In zilele de sărbătoare, Cişmegiul, e şi un adevărat muzeu viu etnografic. Nu mai încape de lume. E dreptul, e „lumea proastă a servitorilor". Dar tocmai prin aceasta e mai interesantă.

Persoanele rafinate prin cultură, au devenit atât de artificializate sufleteşte, încât nu mai simt nevoia recreării plăcute în mijlocul florilor. Se tem pare că de înseninarea sufletească ce le-ar aduce mulţimea făpturilor mute. Dimpotrivă, lumea de la ţară, silită să se înăduşe în Bucureşti, simte că mai trăeşte venind între arborii şi florile cu care este deprinsă. Aice se mai aude râsul sănătos şi gluma; aice, în mijlocul colţului de zăvoiu mai flutură cuvinte de dragoste. Aice se ţine vie amintirea satului depărtat.

Cişmigiul devine în zilele de sărbătoare o babilonie de limbi, ca şi de port. Auzi ungureşte, ruseşte, nemţeşte, dar şi vorba apăsată a ardeleanului. Dintre toţi el nu şi-a lepădat portul strămoşesc. Il recunoşti imediat din ce ţinuturi este, după cum e îmbrăcat.

In restul săptămânii Cişmigiul este însă aproape pustiu chiar în lunile, când el cuprinde tablouri segantiniane prin bogata împletitură de forme şi culori.

Ştiinţă şi artă, mulţumirea sufletului ori îmbogăţirea minţii, se pot căpăta dintr'un popas de câte-va ore măcar în toiul lunii Mai, când natura întreagă tremură de vibrarea vieţii pline şi în Cişmigiu.

Pentru copii am scris paginele ce vor urma. Nu aş avea mai mare mulţumire de cât dacă prin ele aşi atrage pe câţi-va dintre ei, spre farmecul frumuseţilor din calea lor, dar pe care nu-l simt, spre dauna lor. Aş fi mulţumit dacă aş putea râdica din faţa lor cortina ce le ascunde măreţia şi gingăşia naturii, pe lângă care trec nepăsători sau i-aşi îmbia la cunoaşterea şi preţuirea muncii omeneşti, cântată prin glasul florilor.

Cişmigiul ajută instrucţiunii şi mai ales educaţiei, mai mult de cât Calea Victoriei, care s'ar putea numi Calea Perzaniei, mai ales pentru copiii de şcoală care din păcate nu sunt deprinşi să o ocolească.

Grădina devine în schimb un altar de preamărire a naturii, veşnic vie şi înviorătoare, împlinită cu ceia ce omul a putut crea mai gingaş prin răbdare şi voinţă.

Voi încerca se arăt aspectele diferite sub care se presintă Cişmigiul, în cursul unui an, după anotimpuri. Voi atrage luarea aminte asupra unora dintre arborii sau plantele cultivate, dând particu-

larităţile lor mai răsărite. Cărticica aceasta nu este atât o călăuză botanică, ci mai mult cuprinde îndemnuri pentru vizitarea Cişmigiului şi deşteptarea curiozităţii asupra frumuseţilor naturale ce se pot întâlni uşor la tot pasul, în ori ce ceas din zi, ca şi în ori care anotimp.

CIŞMIGIUL IN VREME DE IARNĂ

In anul acesta iarna şi-a adus aminte târziu că nu şi-a împlinit cum trebue datoria. Geruri s'au lăsat e dreptul de cum a venit vremea ei. Şi troene mari s'au aşternut, dar prin alte părţi, nu la Bucureşti. Câte-va zile de soare blând au adus amăgirea că primăvara s'a pornit la drum.

Intr'o bună zi însă cerul s'a închis peste tot cu cenuşiul norilor. La început, de încercare, fulgi resleţi de zăpadă se lăsau, ca nişte petale de cireşi scuturate de vânt. Pare că să hârjoneau prin aer. Pe urmă fulgii au început să se întețască mai numeroşi, maşcaţi de au ţesut pânză deasă din nori şi până'n pământ.

Vremea era liniştită; frigul s'a întărit din ce în ce aşa că zăpada s'a prins repede. Crengile copacilor începură a se îndoi de greutatea ei.

Cişmigiul căpătase haină mândră de iarnă. Peste tot se aşternu covor neted şi moale de omăt. Intr'o noapte grădina nu mai era de recunoscut. Când soarele se iţi a doua zi o clipă printr'o ruptură de nori, fulgii începură a sclipi, de-ţi luau ochii, ca o pulbere fină de briliante presărate peste tot. Atrăgea

mai ales contrastul dintre coaja întunecată a arborilor şi albul omătului ce o acoperea. Cununele sălciilor şi a celorlalţi arbori stufoşi se împreunau sub greutatea zăpezii alcătuind un baldachin de mătase albă. Frumos în asemenea caz, e colţul grădinii dinspre Liceul Lazăr, cu grămada brazilor feluriţi. Le simţeai bucuria. Işi aduceau aminte de locurile din care au fost smulşi, unde decorul zăpezii ţine mai îndelung. Pe cetinele lor largi se prinsese mai mult omăt. Neclintiţi, i-au primit povoara. Simţind că a devenit ameninţătoare prin greutate, luciul cetinelor îndoite face ca zăpada să alunece. Vârful crengilor din nou se aburcă, din nou primeşte zăpada, din nou se apleacă scuturând-o. E sburdălnicia lor mută, dar şi apărarea. E jocul de iarnă al brazilor. Crengile sunt ca de oţel ; destul de tari ca să poată susţinea pletele frunzelor ; destul de elastice ca să se îndoaie fără să se rupă Arborele nu se sbuciumă. Stă drept cu suliţa'n vârf. „Se mulţumesc să ridice şi să aplece puţin crengile, ici şi colo, ca nişte oameni care ridică şi lasă braţele lor într'un vis" (Ruskin).

Când zăpada nu împodobeşte grădina, pământul pare mort sub îngheţul uscat al iernii, iar coaja groasă de ghiaţă prinsă pe lac atrage lumea veselă a tinerilor, care desemnează cu patinele fel de fel de linii încâlcite.

Cişmigiul nu e lipsit nici în acest caz de atracţie, pentru cel care ştie să-şi ridice privirea de la pământ.

Formele arborilor variaţi procură distracţie ori învăţătură. Uitându-te la ei mai cu atenţie, descoperi o lume nouă. Infăţişarea arborilor e diferită de la specie la specie, de la copac la copac. chiar când fac parte din aceiaşi specie.

Cei mai mulţi copaci, şi-au lepădat haina de vară ţesută din frunze, sub care îşi ascundeau scheletul. Cununa lor pe timpul verii e o boltă de frunzar; poţi deosebi un plop piramidal de o plută rămuroasă, dar nu prinzi sbuciumul lăuntric de a-şi întinde ramurile tot mai spre lumină şi cer senin.

Iarna trunchiurile rămân goale. Ultimele crenguţe, nici cât degetul cel mic de subţiri, trag liniuţe încâlcite pe ecranul luminos al cerului. Arborele apare în forma-i caracteristică. Admiri vânjoşenia trunchiului îngroşat, ca să susţie noianul ramurilor şi al frunzelor. Coaja crăpată, înegrită, e ca o zale din sgură de fer ce apără trunchiul, care se desface în crengi tot mai tinere, cu coaja netedă, până ce ajung ca nişte bice, cu noduri multe, formate din mugurii bine înveliţi.

Arborii se luptă ca şi oamenii. Se luptă la adânc prin rădăcini, răsfirate sub picioarele noastre tot atât de des ca şi ramurile în aer; se luptă pentru hrana suptă din pământ; se luptă pentru spaţiu, pentru aer. De aceia îi vedem care aplecaţi, care îndoiţi. Iarna se prind mai bine convulsiunile trunchiurilor, în această luptă fără gemete.

Pe aleia ce mărgineşte lacul, de la pavilionul lăptăriei, faci deosebirea între un Taxodium cu forma-i conică şi între ulmii îngemânaţi de alăturea, care-şi resfiră trunchiurile lor ca tăciunile de negri, profitând de spaţiul ceva mai larg ce-l au la îndămână.

Platanul dinspre Ministerul Armatei

Platanul izolat dinspre Ministerul Armatei, la umbra căruia, vara, se adăposteşte lumea celor necăjiţi, cu privirele perdute'n zare ori pironite în năsipul aşternut pe jos, îţi pare icoana arborelui fericit, crescut în voie. Din trunchiul neted, ca lutuit, se desfăşoară ramuri chiar de la înălţimea omului resfirate în toate direcţiile. Au loc liber în jur. Sunt tot una de desvoltate. Cununa arborelui, vara, e ca un balon umflat gata să se înalţe,

dacă nu l-ar ţinea fixat de pământ odgoanele rădăcinelor. Având spaţiu liber, frunzele ca nişte palme resfirate, de un verde spălăcit, se îmbăiază'n voie în lumina soarelui. Simţi bucuria fiinţei rotofeie, sănătoasă, care trăeşte din belşug, fără nici o grijă ori piedică. Şi de aceia iarna, de crengile îndreptate în toate părţile atârnă numeroase boambe ghimpoase, ca nişte jucării legate cu o sforicică de pomul de crăciun. Ele dovedesc hrana din plin, sănătatea trupească; fiecare bombiţă e o îngrămădire de sute de fructe pufoase, ce poartă puii.

Fructe de platan
(Desemnat de D-ra *V. Nicolaescu).*

Treci una din punţile de peste lac. Un izolat, arbore exotic, *Maclura aurantiaca*, e ca un cerşetor ce-şi întinde mâna în pragul bisericei. Cu coaja acoperită de fuioare negre, acest neam al dudului, aproape îşi târăşte trunchiul. A fost nevoe de o proptea de piatră ca să-l ţină mai ridicat. Il vezi cum fuge de umbra vecinilor, îndreptându-se către spaţiu şi lumină.

In desişul parcului fiecare arbore se comportă cum poate. Ici îşi împleticeşte ramurile printre ale vecinului; dincolo foloseşte un luminiş, încotro se întinde mai în voie. Omul profită şi de lupta arborilor pentru soare ca şi de făptura lor diferită. Numai aşa, poate ţese boltă de frunzar, deasupra aleelor sau crea decoruri de care te minunezi. Stând

Trunchiul de Maclura din Cişmigiu

pe un scaun în faţa ostaşului francez, privind spre măreţul zid de arbori dindărătul lui ori căutând de pe peninsula de scânduri ce înaintează în lac spre cadrul sălciilor pletoase, poţi admira în voie variata desfăşurare a cununelor de arbori, în întregime, sau mai ales la limita lor, unde spaţiul le dă voie să se întindă după plac. Marginea de sus a arborilor desemnează arcuri pe cer, cu

deschideri variate. Bolţele sunt străbătute ici şi colo de vârful plopilor piramidali, arbori atât de decorativi. Sunt de un efect impresionant bună oară în pustiul stepelor basarabene, când îşi profilează în amurg silueta lor sveltă, săgeată eşită din pământ. In Torontal, cum e pe la Parkeş, se înşiră ca enormi stâlpi dealungul şoselelor. Şi în Cişmigiu, forma lor de chipa:oşi, dă o variaţie atractivă în mijlocul celorlalţi arbori cu conturul rotunjit.

Ori încotro îţi întorci privirea, ansamblul decorului de arbori îţi oferă privelişti care te mulţumesc. Decorul capătă însufleţire, mai ales în apus de soare, când culoarea variată a coajei, ţesătura ici mai strânsă, dincolo mai largă a ultimelor ramuri, nasc tonalităţi deosebite de aspect. Vârful plopilor piramidali, ultimii mângăiaţi de razele roşcate ale soarelui, se îmbracă într'un purpur palid, ce scoate'n relief fiecare fir din coama abia legănată de vânt.

Intregul e atrăgător; amănuntele se prind mai lesne iarna, când lipseşte podoaba frunzelor.

Colo e plopul rămuros, de pe alea de lângă marginea de răsărit a lacului. Trunchiul gros e învălit la bază de o coajă crăpată, ca nişte fuioare cătrănite. Mai sus coaja netedă e alburie, cu ochi negri din distanţă în distanţă. Trunchiul se ramifică din plin, ca şi când ar vrea să-şi facă loc numai pentru sine.

Alăturea e salcia pletoasă. Chiar iarna e gingaşă, cu mlădiţele ultime aplecate spre apă, ca o draperie ce se leagănă gingaş la cea mai slabă adiere de vânt.

Plop lângă Sophora. (Desen de *A. Bordenache*)

Mestecenii sunt mai delicaţi. Coaja lor argintată de jos până sus, trage linii alburii printre trunchiurile întunecate de jugastri cu coaja mărunt crăpată

ori ulmii ca daţi cu smoală. Chiar castanii sunt cerniţi până'n vârful crengilor noduroase, cu mugurii mari, acoperiţi de solzi de fer bătut cu ciocanul.

Printre băştinaşii viguroşi, fiind la ei acasă, arborii exotici pare că mereu tremură de frig, sgribuliţi, piperniciţi.

Mai numeroşi aparţin la *Sophora japonica*, de loc din China, dar cultivaţi mai ales în Japonia. In Europa au fost aduşi abia la mijlocul veacului al 18-lea; au fost repede răspândiţi, căci sunt preţuiţi arbori de parc. Unul din ei, cel mai în putere, se află lângă aleia care urcă spre ruinele din capătul grădinei, dinspre biserică. Pe lângă plopii vecini par pitici, cu coaja mărunt crăpată, cu cununa des împletită. Se recunosc lesne în unele ierni, prin păstăile lungi, ca un şirag de mătănii, cu boabele rare şi mari. Nu înfloresc în fiecare vară, căci sunt gingaşi; fructele se păstrează însă din an în an, aşa în cât iarna uşor pot fi deosebiţi de alţii.

O crenguţă de Ginkgo

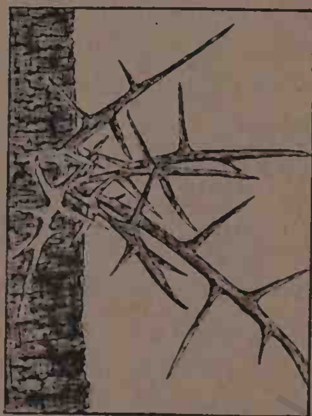
Musafir rar în parcurile europene este arborele *Ginkgo biloba*. I se spune „fosilă vie" pentru că e singurul representant, care mai trăeşte azi prin China, al unei lumi apuse; strămoşii lui împân-

zeau faţa pământului pe vremea când reptilele stăpâneau pământul, acum milioane de ani în urmă. Stă şi el cam stingher la margenea aleei ce duce de la bustul lui Panu, către spaţiul larg al platanilor. Il recunoşti şi fără tăbliţa ce-i arată numele, o minunată dispoziţie instructivă, care ar trebui generalizată. E bizară aşezarea mugurilor lungueţi, la vârful unor rămurele drepte, ca nişte ţepi. După ce mugurii plesnesc recunoşti arborele iarăşi lesne după frunzele late ca un evantail, dar crestate adânc la mijloc, transparente, şi cu nervurile despicate tot în câte două, caracter cu totul primitiv la arbori. In China şi Japonia formează podoaba grădinilor din jurul templelor budiste.

Atrag atenţiunea şi trunchiurile groase de *Gleditschia triacanthus*, de loc din America de nord, unde cresc înalţi şi de 40m. Şi cei din Cişmigiu se pun la întrecere cu plopii noştri, căci la amândoi le merge bine în locurile cu multă râvineală. Ceia ce sare în ochi iarna mai mult de cât vara, sunt suliţele ascuţite, lungi şi de 20—30 ctm. Stau mănunchiuri pe scoarţă. Fiecare suliţă are alţi ţepi mai scurţi, tot atât de periculoşi. Pe crengile bogat ramificate stau spânzurate păstări negre, une ori şi de $^1/_2$ metru ; când se ciocnesc sgâlţâite de crivăţ au un sunet metalic.

Sunt şi alţi representanţi ai ţărilor depărtate despre care va fi vorba mai târziu, căci unii atrag atenţia numai prin florile lor frumoase.

Podoaba Cişmigiului în zilele de iarnă sunt tufele de plante mediterane, care-şi păstrează frunzele ca de pergament şi peste iarnă. Sunt plante care se lasă tăiate cum vrea omul, când ca nişte sfere, când ca nişte urne, fără să arăte chinul, căci se apără prin crenguţele dese, cu frunze mărunte. Decorul mai obişnuit e dat de tufele de *Buxus*, minunat folosite mai ales în partea nordică a grădinei, în regiunea Pergolelor ; te crezi, mai ales pe timpul trandafirilor, că eşti în vre-o vilă din jurul Romei. Alăturea de Buxus, întrebuinţat ca gard viu e *Mahonia aquifolium*, având frunze compuse, ca nişte foi de metal bătute cu ciocanul. Câte o dată strălucesc deasupra zăpezii aşezată pe frunze, stropii albăstrii, cu promoroacă, a fructelor, boabe îngrămădite în vârful ramurelor.

Spini de Gedilschia

Bine representate sunt şi coniferele felurite, minunate plante decorative.

Ce cadru admirabil formează eroului francez, tinerii arbori de *Picea*, cu crengi tufoase ieşite din trunchiu aproape de pământ, cu cetini argintate şi cernite, cu frunze dese. Ori unde se află, speciile variate

(*P. argintea, alba*) unele aduse de prin Munţii Stâncoşi şi America de nord, alcătuesc o podoabă plăcută, iarna şi vara. Frunzişul are ape schimbăcioase de la albastrul cu ceaţă până la verdele închis al bradului. Concurenţă le face bradul argintat (*Abies concolor*) de prin Colorado şi California, introdus în Europa abia prin 1851, cu frunzele lungi, pe ambele feţe cu abur argintat, îndoite în sus. Pe lângă bradul şi molidul nostru, în înfăţişarea lor de flăcăi chipeşi de munte, înalţi şi drepţi, stă ca nişte tufe dese Jnepul (*Pinus montana*). Aice însă nu mai are crengile târătoare, ca la munte, căci este bătut îndeajuns de soare, spre a şi le ridica în sus, cu mugurii pufoşi, argintii, în vârf.

Brad argintat

Nici tisa (*Taxus baccata*) nu lipseşte, recunoscut după trunchiul scorţos, roşcat, cu frunze lătuţe. *Thuja* sau *Chamaecyparis*, cu frunzele dese ca nişte solzi, sunt resleţiţi în toată grădina nu atât ca arbori mari cât ca tufe decorative.

Atenţie deosebită merită arborele *Taxodium di-*

stichum, retras la malul lacului, lângă pavilionul de lăptărie, în tovărăşia unei pletoase *Salix babylonica*. E un arbore tot din nordul Americei, unde creşte des prin locuri mlăştinoase. E unul din puţinele conifere, care ca şi zada de la noi, îşi leapădă frunzele lătuţe înşirate de o parte şi alta dealungul rămurelelor, care samănă cu nişte pene lungi.

Taxodium din Cişmigiu

Iarna, despuiat cum este de frunze, nici nu l-ai cunoaşte că face parte din neamul bradului dacă n'ar avea trunchiul în forma unui con, cu ramuri subţirele de jur împrejur sau dacă n'ar mai păstra ici şi colo, grămada fructelor strânse la un loc ca o bombiţă. Este iarăşi unul din rarele specimene exotice, care dă variaţie botanică Cişmigiului.

In vremea iernii se mai pot face observări şi asupra unor fructe. Despre păstăile lungi de *Gleditschia*, ori cele numai noduri de *Sophora*, am pomenit mai sus.

Fructele de Platan spânzură până'n primăvară ca nişte boambe ghimpoase de funiuţi subţiri. Nu cad pe jos, căci vântul le preface în pufuri uşoare

Trunchiuri de ulmi din Cişmigiu

ce sboară lesne ducând cu ele sămânţa. Ici şi colo pe câte un arţar a mai rămas fructul ca o helice, ori al teiului ca o foaie de hârtie de ţigară, uşor bătută şi luată de vânt. Prin tufărişuri se zăresc boabele negre ale Lemnului—cânesc (*Ligustrum*), cele albe ca nişte boabe maşcate de mărgăritar ale Hurmuzului (*Symphoricarpus raccmosum*) ori cerceluşii de mărgean al dracilei din lungul aleelor. Fructele

de mătasă argintie ale curpănului acățat pe teii din lungul celor două aleie principale, strălucesc ca filigrame de argint, până ce dă din nou frunze.

In acest chip Cişmigiul nu este lipsit de interes nici iarna, fie prin farmecul sceneriilor cu omăt, prin observarea formei arborilor ori a amănuntelor importante care altfel, vara, în ademenirea florilor şi a frunzelor, trec nebăgate'n samă.

CELE DINTĂI SEMNE DE VIAŢĂ.

Se topeşte bruma'n soare
Prin grădini
Pe tei pitici,
Stau ciorchini de muguri plini, —
Crisalide verzi, din care
Scoate'n vânt cornițe mici
Frunza verii viitoare

Otilia Cazimir

Nici n'au sfârşit toate Babele de scuturat cojocul, de îndată ce soarele prinde a-şi muta răsăritul mai cătră miază-noapte iar Vaca-Domnului a ieşit să se sorească pe pietrele de la temelia zidurilor, şi Cişmigiul îşi schimbă iute îmbrăcămintea.

Işi aşterne înainte de toate covorul verde. Iarba fragedă nici nu ştii când s'a înviorat. Ea cea dintâi aude cântecul primăverii, adus de vântul dinspre sud. Pe faţa pânzei ca de smaragd prind a străluci în bătaia soarelui *părăluţele* (*Bellis perennis*),

folosite de veacuri drept podoaba parcurilor. Prin tipsia lor micuță de flori, adevărați bumbișori, unele galbene'n mijloc și albe de jur împrejur, altele cu nuanțe variate până la roșul trandafirului, simple ori bătute, aruncă atâta veselie pe pajiștea verde, în cât îți par niște copilași sglobii, cu surâsul nevinovat, ce se bucură de cele dintâi raze de căldură.

Părăluțele au dat de veste. Glasul lor nu răsună în pustiu. Ghiocelii scot și ei repede clopoțeii albi întărind corul. In jurul lor pe bucata din grădină ce vine în fața Ministerului de Comunicații, răsar ca după comandă, multe flori de primăvară. E un colț din pădurile noastre, reprodus cu multă dibăcie. Ici își arată discret floricica-i gălbuie, scânteuța, din neamul crinului; mai încolo e floarea albastră, cu ape liliachii, cu bumbi mărunți aurii la stamine, de *Hepatica triloba* (*Trei-frați*) așa de grăbită să înflorească în cât n'a avut vreme să deie frunze noi. Sub flori se mai văd cele de anul trecut, ruginite pe margine. Câte un fir două de viorele (*Scilla bifolia*), aruncă stropi de albastru mai intens, ca al cicorii. Mai numeroase, aproape numai ele, se găsesc pe dâmbul de deasupra peșterii din grădină, unde e păstrat mai bine caracterul de pădure, cu arbori mai deși,

Părăluțe

cu pietre acoperite de muşchi. Acolo viorelele ţes o pânză albăstrie, aşa de multe ce sunt.

Din colo, la locul spus, apar rând pe rând şi alte floricele de primăvară, descrise aiurea [1]). Ici se văd pete strălucitoare, ca foi poleite cu aur, a *grâuşe-rului*; mai încolo grămezi de Ciuboţica-Cucului, (*Primula*) nu prea înalte'n lujer, ca în libertatea câmpului, dar îndeajuns de râdicate pentru ca să fie vizitate de primele albine, scăpate din amorţirea iernei. Din iarbă rasar flăcările galbene aurii de Brânduşă (Crocus) ori clopotele maşcate de Zambile.

Brânduşe

In partea brazilor, maestrul grădinar n'a uitat să puie nişte tufe de spânz (*Helleborus*) care-şi desfăşoară florile mari, cu petale ca de măr, aburite cu culoarea trandafirului, aşa de timpuriu, chiar înainte de a se lua omătul bine peste tot.

Cişmigiul presintă astfel copilului care învaţă la şcoală graba plantelor primăvăratice să-şi înalţe florile la puţina căldură ce revarsă soarele de pri-

1) I. SIMIONESCU. *Plante de primăvară*. Casa Şcoalelor, 1924.

măvară. E un tablou viu de ceia ce ascultă în clasă, ori ceteşte în cartea lui de şcoală [1]).

Cântecul depărtat al primăverii e prins lesne şi de celelalte plante, mai ales de arborii încătuşaţi tot timpul iernii. După cum străbunii noştri puneau urechea la pământ, ca să audă copitele cailor înainte de a putea vedea praful răscolit de hoardele năvălitoare tot aşa glasul primăverii mai de grabă este prins de către rădăcini. Se pun pe lucru imediat ce l-au simţit. Mişcarea sevei începe. Se urcă spre ramuri, iute, aşa de iute şi cu atâta năvală, în cât dacă rupi creanga de mesteacăn ori coarda de vie picură ca o lacrimă, limpede şi dulce.

Seva fuge la muguri, iar aceştia prind a plesni. Cele dintâi zile de primăvară, pentru arbori şi arboraşi, însamnă o trudă nebănuită, pentru ca să fie gata cu podoaba frunzelor de cum se înteţeşte căldură. La ele mai mult de cât la om se vede aplicat proverbul : ce poţi face azi, nu lăsa pe mâne. O zi de întârziere, este pagubă pentru obştia întreagă a celulelor care formează cetatea arborelui.

Nu este plăcere mai instructivă pentru copil, dar şi bătrân, de cât să urmărească în grădina lui, în Cişmigiu ori în pădure, viaţa fiinţii mute, concentrată în mugure de o cam dată.

Mugurele este speranţa vieţii de un an şi prin aceasta a vieţii întregi. Mor mugurii? Munca arbo-

---

1) I. SIMIONESCU şi I. BĂDĂRĂU. Botanică de cl. II-a. Ediţia XII. Cartea Românească.

relui e de prisos. Rămâne trist, ca un bolnav în mijlocul vieţii gălăgioase din jur. De aceia toată grija arborelui pentru viaţa proprie dar şi viaţa speciei, este dată mugurelui acum în primăvară. In mugure stă în aşteptare vârful crenguţei care măreşte cununa arborelui, care va purta frunzele, bucătăria plantei. In mugure se află înghemuite, dar ciselate în amănunt, florile, nerăbdătoare să cunoască aerul, soarele, insectele.

Mugurele este tabloul frăgezimei îmbinată cu resistenţa. Celulele vii, cu peliţa subţire, care prin diviziune repede trebue să deie crenguţele, sunt apărate de solzi ca nişte mici scuturi. Inchid făptura plăpândă a mugurului într'o carapacă resistentă dar şi rea conducătoare de căldură.

De cum a prins rădăcina că e vremea să se puie pe lucru, împinge seva spre mugurele care plesneşte. Solzii se dau la o parte spre a face loc inimii din mugure care svâcneşte văzând cu ochii. Şi atunci încep să apară la liliac, cel mai grăbit, dealungul crenguţelor în fiecare nod, câte doi ochi verzui dintre solzi arămii. Pare că se iţesc să-şi deie sama deocamdată, dacă e vremea să se desfăşoare. Nu ascultă numai de îndemnul rădăcinilor. Cu câtă precauţiune nu se desvăluie!

Căldura s'a anunţat. Durează câte-va zile? Mugurii şi-au lepădat orice urmă din haina de iarnă. Solzii sboară luaţi de vânt. Şi-au îndeplinit rostul lor. Ingraşă acum pământul. Vremea e nehotărâtă?

Mugurii se deschid cu prudenţă, puţin câte puţin ; se opresc dacă simt că nu e timp potrivit. Tot sufletul şi îngrijirea plantei ca fiinţă, acum în zilele de primăvară se poate urmări.

Crengile de Castan se apleacă deasupra scaunelor. In clipele de odihnă, priveşte-le, trecătorule obişnuit al grădinii! Nu numai curiozitatea îţi va fi desteptată, dar fii sigur că vei avea ceva folositor de învăţat.

E un arbore adus din Europa cu vre-o 300 de ani în urmă, din ţinuturi mai calde. Este deci gingaş la frig. Se cunoaşte după precauţiunile luate la mugure.

Pe când salcia e aproape verde, iar floarea de ulm prinde a se scutura, castanul abea atunci începe a deschide portiţa mugurilor.

Aceştia sunt mari, umflaţi, cu solzi în adevăr ca de aramă, ba la unii ca de fer, negrii. Mai întâi vezi că mugurii strălucesc pe din afară. Când îi loveşte raza de soare par smălţuiţi. Dacă curiozitatea te împinge să pui mâna pe ei, repede ţi-o tragi înapoi. Strălucirea e datorită unui cleiu, cel dintâi semn că şi castanul s'a deşteptat din amorţire. Cleiul e o pavăză bună împotriva duşmanilor din neamul insectelor, care s'ar încumeta să încerce a gusta din carnea fragedă a mugurului. S'a sfârşit cu ei. Rămân încleieţi ori cât s'ar sbate. Dar cleiul e şi un preservativ contra picăturilor de apă. Aprilie e înşelător. Acum burniţază, acum se lasă o undă de frig de înghiaţă apa. Nu e nimic mai stricător

pentru plăpândul mugure de cât: „una caldă, una rece". Pe faţa cleiului însă, apa nu se prinde.

Când s'a aşezat căldura dea binele, abea atunci şi castanul face să crăpe zalea în care-şi închide speranţa vieţii. Solzii se dau la o parte; par nişte aripi de cărăbuşi. Nu cad însă, căci nu se ştie ce aduce ziua de mâne. Stau gata să se închidă din nou. Din mugure prind a se desfăşura frunzuliţe ca şi aripele fluturelui când iese din nimfă. Pare că tremură de emoţie, dar poate şi de frig, cu toate că părinţii s'au îngrijit să le puie o flanelă caldă, ţesută dintr'un puf atât de fin şi mătăsos, în cât întrece bumbacul. In sfârşit nu se mai tem de frig. Solzii joacă prin aer, luaţi de vânt; se împrăştie şi puful protector. Frunza repede se desfăşoară, întinzându-şi foiţele ca şi cele 5 degete de la mână. De aceia castanul e folosit mai mult ca arbore de bulevard. Mugurii lui plesnesc târziu, dar frunzele cresc repede. E arborele care dă cea mai deasă umbră.

Castanul e încet, dar sigur. Alţi arbori sunt mai grăbiţi. Işi deschid mugurii deocamdată nu pentru a da frunze, ci flori. Ei n'au flori mirositoare şi boghioase, pentru a-şi asigura fecundaţia, scopul vieţii, prin insecte, Cer ajutorul vântului şi, slava Domnului, vântul bate aproape zilnic la începutul primăverii. Dau drumul deci, de-odată, florilor.

In Cişmigiu aluni nu prea sunt, iar dintre cei mai grăbiţi să-şi scuture praful de polen sunt alunii.

Câte-odată nici mugurii liliacului n'au plesnit şi alunul şi-a întins mâţişorii cu florile bărbăteşti.

In schimb răchita de la coada nordică a lacului îşi desfăşoară repede mugurii cu flori. Sunt smicelele atât de căutate la Florii, cu mâţişorii numai puf de mătase.

Mâţişorii de salcie şi plop.
(Desemn de D-ra *E. Saulea* şi D-l *C. Motaş*)

Ea dă semnalul. O urmează plopii rămuroşi, (*Populus alba*) cu mâţişorii purpurii când îi bate soarele, căci solzii care apară floricelele, stropi de aur în filigrame de argint, sunt ca unşi cu drojdii de vin roş. Repede se trec; mâţişorii cad jos pusderie, pare că ar fi grămadă de omizi. Dacă ai putea auzi şoapta arborilor, te-ar minuna îndemnul ce-şi dau unii altora, acum, primăvara. Repede-repede! spune răchita. Glasul ei e ascultat.

Nici n'a apucat bine să plesnească mugurii arinilor cu scoarţa neagră, şi mâţişorii lor şirag de

solzi negri, se lungesc. Intâlneşti acum primăvara pe aceiaşi creangă conurile uscate ale fructelor din anul trecut, alăturea cu mâţişorii din primăvară.

Mesteacănul şi el se grăbeşte. Ce delicaţi mai sunt! Trunchiul lor e ca învălit în hârtie alburie. Din loc în loc, ochi negri, sunt asemenea deschiderilor de pe acoperişul caselor săseşti din Sibiu. Mai sus, coaja netedă e cu desemnuri, linii scurte, negre, întrerupte trase de jur împrejurul scoarţei ca nişte heroglife. Şi apoi încep biciile, ramurile delicate, plăpânde, îndoite'n jos chiar de greutatea mâţişorilor negri, scurţi, care prind a se deschide de timpuriu.

Trunchiu de Mesteacăn

Mestecenii întrupează în ei gingăşia, mai mult de cât ori care alt copac de la noi.

Frumoşi sunt ulmii, numeroşi în Cişmigiu. Crengile ca uscate, negre, capătă de odată bumbişori rubinii, aşezaţi alternativ, în o parte şi alta a rămurelelor. De cum dă primăvara se deschid mugurii cu flori, mărunte, trandafirii, grămadă. Câte-va cuvinte asvârlite aice, nici pe departe nu arată dră-

gălăşenia neîntrecută a acestor grupe de floricele.

La fel e frasinul. Mugurii necrăpaţi sunt violeţi; când se deschid, câte unul faţă'n faţă, floricelele mărunte pare că sunt flori de rozete aninate pe crengi, galbăn-verzii cu puncte cenuşiu-închis. Trebuesc privite de aproape, cu atenţie, spre a le prinde surâsul lor primăvăratec, în contrast cu rigiditatea îmbrăcămintei de iarnă a trunchiului ca de fer bătut cu ciocanul. Asemenea contraste atrag, deschid sufletul pentru înţelegerea plantelor, fiinţi care par făcute pentru a înveseli pe altele, deşi de fapt se bucură de viaţa lor.

Flori de ulm (stânga) *şi de frasin* (dreapta). (Desemn de *C. Motaş*)

Ar fi greu să înşir aice toate particularităţile arborilor de pădure care se găsesc în Cişmigiu. I-am descris aiurea [1]).

Se încheie astfel prima parte din decorul natural al frumoasei grădini.

1) I. SIMIONESCU. *Pădurile noastre.* Editura Casa Şcoalelor, 1925.

Jos în partea parcului englezesc, verdele una peste tot al pajiştei, stropit cu bumbii părăluţelor, înviorează. Mai grăbite, tufărişurile de liliac, şi celelalte tufe mărunte, în care vrăbiile ţin sfat gălăgios, sunt aproape verzi. Mai sus, sălciile pletoase au ţesut pânză rară dealungul mlădiţelor, din frunzişoarele plăpânde. Grădina se pregăteşte pentru podoaba de vară.

Până atunci însă urmează pictarea tabloului cu noianul florilor de pe arborii mai mult exotici. Deliciul de acum începe.

Presentul și trecutul. Fruct și flori de arin.
(Desen de *A. Bordenache)*

PRIMĂVARA'N TOIU.

Cu făptura ei de floare
Şi cu daruri noi,
Veşnică biruitoare
A sosit la noi.
P. Cerna

După ce mugurii au plesnit, începe adevăratul farmec al Cişmigiului, când florile împodobesc peste tot grădina. Se aşează ninsoare de flori în copăcei, după cum se aştern flori prin iarbă.

Măestria celor care îngrijesc de grădină, e desăvârşită. Nu lipsesc flori până'n toamnă. Minunată este însă variaţia tonalităţilor de culori care se succed la intervale scurte. Acum e galbenul de toporaşi ori de Forsythia ; apoi trandafiriul florilor bătute de meri, albastrul pusderiei de stânjănei după care vine roşul de foc al trandafirilor, al bujorilor ori albul tufelor de iasomie şi bârcoace (Cotoneaster).

De aceia în lunile de primăvară, decorul se schimbă aproape din săptămână în săptămână, repede, uimitor de repede, ; vizitile nu trebuesc făcute prea distanţat.

Până ce natura prevăzătoare încă nu dă drumul florilor de pe plantele crescute'n libertate, omul

aşterne culoarea toporaşilor. Verdele viu al pajiştei din lungul grădinii este încadrat cu chenare late, albastre une ori, galbene alte ori ale toporaşilor resistenţi, care înfloresc şi sub omăt. Sunt cele dintâi flori de podoabă, sunt cele din urmă care-şi stâng candelele. Se înmulţesc uşor, aşa încât în-desându-se, împletesc o pânză de flori pe straturile în care sunt puşi. Iată de ce efectul lor e admirabil, aşezaţi numeroşi unii lângă alţii, cam de aceeaşi culoare, în jurul dreptunghiului de iarbă verde. Produc un efect cu atât mai ademenitor, cu cât privirea este lacomă de culori.

Flori de corn

In rondul dinspre Bulevard, spaţiul e împlinit cu *Cineraria*, pregătite din vreme în sere aşa în cât la aşezarea lor pe straturi sunt în plină desfăşurare. Cu frunzele late dau locului verdeaţă. Cu tufele de flori fel de fel colorate de la roşul de granat la albul de var, formează o polichronie ce te uimeşte tocmai pentru că e aşa de timpurie.

Intre timp încep să înflorească şi cele câte-va tufe de corn. Pete galbene se văd ici şi colo printre arbori. Sunt crengile arbustului care n'a dat încă frunze, dar par unse cu pucioasă de pusderia floricelelor mărunte, cu câte 4 petale.

Galbene sunt şi florile din vârful tufelor de *Mahonia aquifolium*. Se recunoaşte lesne acest arboraş de loc de prin California, adus în Europa abia pe la 1828; prin încrucişări din el s'au căpătat sumedenie de forme, mult folosite tocmai pentru garnituri, cum se vede în Cişmigiu, mai ales pe latura dinspre Schitu-Măgureanu a aleei principale. Se recunoaşte după frunzele scorţoase, cu ţepi roşietici pe margini, compuse din frunzişoare nepereche, tivite şi ele cu ceva roş purpuriu. Incep să înflorească de timpuriu; au flori mărunte galbene dar grămadă, aşa în cât contrastează cu verdele frunzişului des.

Flori de Forsythia

Tot acum încep să deie flori galbene şi tufele de *Forsythia suspensa*, de loc din China. S'a aclimatisat la noi destul de bine; e una din tufele cele mai decorative din grădini. Abia plesnesc mugurii şi din ei ies, spânzurând pe crengile îndoite ca nişte frumoase arcuri, florile galbene de aur, cu câte patru petale lungueţe şi mototolite; în mijlocul lor străluceşte bumbul stigmatului cu o aureolă de perişori portocalii. La început câte o floricică; repede crengile nu mai pot susţinea pusderia florilor, care

atrag atenţia de departe prin culoarea lor intensă. E haina galbenă a Cişmigiului, cea dintâi.

Ici şi colo însă sunt şi pete de altă culoare. Atracţie deosebită o au tufele, azi împuţinate, de *Magnolia*, candelabre puse în faţa statuii eroului francez. Acest arbust decorativ, de loc din China şi Japonia, e aşa de grăbit să-şi desvăluie florile mari, în cât mugurii florali nu aşteaptă nici aşezarea căldurei; cresc înaintea celor cu frunze. Stau în vârful crenguţelor ca nişte flăcări palide, care însă cu cât dă căldura cu atâta pâlpâie mai din plin. Când toate florile s'au deschis, arbustul e numai pâlpâiri roşcate. Florile mari, boghioase, felurit colorate după specii, atrag atenţia de departe. In Cişmigiu, unele sunt albe, altele purpurii, desfăşurându-şi petalele numeroase, mari, spre a arăta noianul de stamine galbene, în jurul pistilului mai adesa verzui.

Flori de Magnolia

Pare că a dat semn tăcut tuturor celorlalte plante exotice; pare că o înţelegere mută există între Magnolia, cea mai harnică şi între mulţimea copăceilor plantaţi mai ales în partea ce vine în faţa pieţii Ministerului Armatei. Sunt rude de ale vi-

şinilor, merilor, cireşilor, gutuilor noştri, aduse din China şi Japonia. — Cultura lor în aceste ţări e aşa de răspândită, în cât sunt grădini întregi ori alee lungi, care primăvara atrag lume de pe lume. Farmecul florilor lor micuţe dar atât de gingaşe la culoare, te fac să surâzi chiar când durere adâncă îţi sângeră inima.

E plăcut să urmăreşti şi în Cişmigiu, năzuinţa lor la imnul ce-l aduc primăverii. Arborii sunt micuţi, rar cât un vişinel, dar cu ramuri bogate. Dau frunzele ceva mai târziu de cât florile. Bobocii îmbujoraţi de bucurie deşi, numeroşi, par bumbi de mărgean. Pe urmă numai mulţimea florilor împodobeşte crengile. Când priveşti mai de departe, o pânză trandafirie este întinsă peste această parte a Cişmigiului. E un colţ din grădinele japoneze.

Sunt toate nuanţele rozului. Colo un copăcel de *Prunus triloba*, mai înălţat, cu trunchiul cât braţul de gros, cu crengi multe şi subţiri. Pare că s'a asvârlit peste el o maramă bogată din mătasă trandafirie. Floricelele cu multe foi, în mijloc cu câte-va dungi albe-gălbui ale staminelor, îi dau un aer atât de gingaş, în cât nu vrei să te mai depărtezi de el. Prinzi minunata artă a Naturei de a şti atât de delicat să picteze o foaie, dar în atât de mare armonie dela o floare la alte. Mai încolo un alt soiu de Prun cu florile bătute, tot trandafirii ; *Prunus Pavardi* dimpotrivă e ca vişinul nostru, dar are florile mai mărunte, cu un abur roşcat.

Concurentul lor cel mai de temut este *Crataegus monogyna* varietatea *rubra plena*, adecă Păducelul nostru ciucură de floricele mărunte, bătute şi roşii, ca muiate în carmin, dar cu pete albe care aduc aminte de cel de pe lângă păduri. E produsul omului, prin răbdare şi muncă. Lui i se datoresc toate varietăţile aceste care fac din parcuri şi grădini grandioase tablouri măestrit colorate.

Şi merii mărunţi îşi îmbracă haina trandafirie de primăvară, cu flori micuţe, dese, în afară mai roşii de cât pe faţa lăuntrică. Printre ei se află rătăciţi şi câte un vişinel cu fulgi de zăpadă.

Copăceii aceştia, cu trunchiul subţire, dar cu cununa desvoltată, prin noianul florilor îţi fac impresia unor nouraşi impurpuraţi de soare lăsaţi deasupra pajiştei verzi.

Marginea aleelor este încondeiată cu un roş mai intens. Sunt tufele pitice de *migdali*, cu crenguţele numai petale trandafirii, care înveselesc privirea. Mai numeroase sunt tufele ceva mai răsărite de *Cydonia japonica*, spinos, adus din China şi Japonia încă de pe vremea revoluţiei franceze. Printre frunzişul deodată rar, cu frunzele ca de pele, stau buchetele de flori maşcate de un roş vioi cu petalele resfrânte, ca să se vadă şi bumbii gălbui ai staminelor din mijloc. Sunt minunaţi arbuşti decorativi, ce-ţi surâd în podoaba lor minunată. Până şi pomuşoara (Coacăza), a devenit sub mâna omului o plantă ornamentală. Tot în acelaş rond, pe margine, către

clădirea Ministerului Armatei se pot vedea tufe de *Ribes sanguineum*, răspândită mai ales în California şi Munţii Mexicului. După nume se vede că florile din strugurași, nu sunt aproape invizibile, discrete.. cum e la pomuşoara noastră, ci sunt maşcate, roşcate. Neamul ei cu flori galbene (*Ribes aureum*), de loc tot de prin California, a ajuns la noi aproape comun şi prin grădinele mai puţin îngrijite. Nu e atât de decorativ, căci floricelele galbene, cam sunt înecate de frunzile care ies înaintea lor şi cresc repede. Printre copăceii cu scântei de foc e atâta veselie şi podoabă, căci locul liber este împlinit de flori albastre, pe tufişuri mărunte.

Atâta bucurie ce-ţi revarsă fără să vrei culorile primăvăratece în suflet, în cât n'ai ochi de cât numai pentru ele. Iar dacă, căutând spre cerul care le-a făcut să se desfăşoare, ridici privirea'n sus, te prinde uimirea de schimbarea ce a adus, soarele în scurt timp, în uriaşii parcului, ce păreau până acum uscaţi. In toţi se simte forfota şi înfrigurarea primăverei. Castanii şi-au deschis mugurii. Arţarul (*Acer Negundo*) de loc de prin Canada, e numai canafuri aurii de flori ; Frasinul şi el are pe crenguţele încă fără frunze, bucheţele de floricele delicate, tot unul în faţa altuia. Un painjeniş rar de frunze fragede cu culoarea lor ştearsă încă, a început să se ţese sus, aninat de crengile copacilor. Până şi plopul piramidal ceva mai leneş, începe

să fie stropi cu verdele frunzelor ieşite din mugurii mărunţi.

Ca şi când simt ameninţarea bolţei umbroase de frunzar, printre arbori, jos în pajiste, prind repede a-şi înălţa florile şi bietele plante comune de pe la noi. *Traista-ciobanului* îşi ridică floricelele albe înşirate pe un lujer lung, iar *păpădia*, se amestecă printre părăluţe, punându-se la întrecere cu ele prin floarea ei ca nişte bani strălucitori de aur. Nu este însă tolerată ; socotită prea comună nu e băgată în seamă. Dacă ar fi fost adusă din Australia, scrie un admirator al ei, ar fi cântărită cu aur. Lucrătoarele o pândesc ; o scot din rădăcini şi o asvârl la gunoi, ca nu cumva obrăsnicindu-se să invadeze nobilul parc englezesc. In splendoarea florilor exotice, pătrunde în suflet tristeţă, provocată de moarte o undă de prematură a acestor flori frumoase în sine, dar nenobile.

In schimb lalelele sunt mai înteţit cultivate. Farmecul ce-l dau pajistei verzi e tocmai că sunt asvârlite fără ordine aparentă. E vremea lor, căci mai târziu razele soarelui nu mai ajung prin bolta de frunze ca să le mângăie. Când răzleţe, când grupuri mici, lalelele sunt ultimul decor al spaţiului de sub arbori. Florile maşcate, în vârful lujerului înalt, ieşit dintre cele câte-va frunze ca ceruite, par lumânări înfipte în iarbă.

Se ştie că prin muncă şi răbdare fără samăn, olandezii au ajuns să creieze sute de varietăţi de lalele.

Au ajuns să le deie toate culorile posibile, de la albul imaculat, până la roşul de sânge închegat, ce pare de departe negru. Işi închipuie atunci ori cine farmecul acestor flori în spaţiul larg al Cişmigiului. Potire albe, curate ori cu pete roşii roşii ca sângele, galbene, împestriţează cu surâs tineresc fragedul verde al ierbii dese. Mai înpresionante sunt lalelele înalte, boghioase, cu culori intense, puse în locul unde brazii fac decor posomorât. Contrastul între căutătura încruntată a cetinelor aproape negrii şi stropii de lalele din faţa lor, le scoate mai în relief frumuseţea.

Lalele

Primul act din desfăşurarea podoabei de primăvară s'a isprăvit. Corul păsărelelor ademenite de pâlcul de arbori, înalţă imn de preamărire naturii. Mai ales după o ploaie care face atmosfera mai transparentă, pulsul vieţii fragede e cu neputinţă să nu prindă în mreje pe cel care întâmplător a păşit peste pragul uneia din intrările numeroase ale Cişmigiului.

Arborii sunt înfrunziţi. Peste tot în crengile lor s'a aninat pânza verdelui fraged. Ici şi colo, câte un rătăcit din alte lumi mai aduce aminte de amorţeala iernei. *Ailanthus glandulosa*, adus pentru întâia oară din China la Londra în 1451, încă pare grămadă de vreascuri, deşi cu coaja puţin înverzită, trădând deşteptarea din toropeală. *Celtis australis*, care creşte şi prin pădurile din Dobrogea dovedind pătrunderea aburului mediteran, în cuprinsul graniţelor noastre îşi mai păstrează, boabele ca de piper pe crengile negre, cu trunchiul ca de salcâm. *Gleditschia* încă e neîncrezător; în vârful mugurilor se văd abea nişte picături alburii.

Peste tot e veselie, flori, chemare spre viaţa adevărată, acea a naturii atotlecuitoare.

VREMEA STÂNJĂNEILOR.

E pe la sfârşitul lunei lui Aprilie sau ceva mai târziu, după cum se grăbeşte primăvara ori merge mai agale. In anul acesta (1931) bunăoară, la data când în anul trecut Cişmigiul îşi îmbrăcase haina-i trandafirie, prunii japonezi abea sunt îmbobociţi, viorelele nu s'au vestejit cu totul iar lalelele îşi ascund, prudente, bobocii între frunze.

Primăvara e greu până ce soseşte. Odată ce s'a arătat, trâmbiţează cu putere ca să i se audă glasul prin toate colţurile, să nu rămâie nicăeri neştiută aşezarea ei printre noi. Aşa mai câştigă ceva din vremea perdută pe drum pentru ca să pregătească deschiderea trandafirilor din luna Mai. Ca într'un cortegiu nupţial, înflorirea acestora este prevestită prin alte grupuri.

Cişmigiul ş'a desbrăcat haina de mătasă galbenă ori roză. Işi îmbracă pe rând haina albă, apoi mai lungă vreme o ţine pe cea albastră, împletită din stânjânei. Farmecul tabloului s'a mutat. In partea de răsărit a parcului atracţia s'a isprăvit. Prunii şi merii ş'au scuturat petalele mărunte. Arborii s'au pus pe muncă, de îndată ce ş'au desfăşurat frunzele.

Farmecul e în jurul lacului şi în partea parcului din spre Schitul Măgureanu ori Strada Ştirbei. Acolo s'a înteţit toată străduinţa conducătorilor grădinii, ca să nu lese locuşor neînflorit.

Tufărişurile dinspre Liceul Lazăr, îşi arată podoaba florilor felurite, din care albul domină. Atracţia principală, anunţată şi prin ziare, o face arborele *Paulownia imperialis*, de loc tot de prin China în sudul Japoniei. In Europa a fost răspândit din 1830 prin seminţe, căci e un arbore ce se aclimatizază repede, dacă a fost păzit de ger în primii ani de tinereţă. Cel din Cişmigiu e cam atins de vreme. Nu e aşa de impunător ca aiurea. Totuşi e în adevăr o atracţie, nu atât prin bogăţia florilor cât prin culoarea lor. Bogat în flori e şi castanul, dar ne-am obişnuit cu el..Este impunător. când la capătul ramurilor, dintr'un buchet de frunze mari, resferirate'n toate părţile, se înalţă candelabrul cu flori albe bogate sau cum sunt câţi-va şi în Cişmigiu, cu flori roşietice ca de carne proaspătă. E frumos, bogat, dar, cum zic ne-am obişnuit cu el. Creşte pe toate bulevardele, măcar că e chinuit; nimene nu se îngrijeşte să-l mai sloboadă puţin primăvara din strânsura ca de fer a pământului bătătorit.

Frumos e şi celalt copac exotic *Catalpa bignonioides* ce ţine tovărăşie lui Ginkgo, într'una din aleele secundare care pleacă din locul cu bustul lui Panu, spre spaţiul cu Platani şi norod mult

în zilele de sărbătoare. De locul lui, din America, se găseşte azi în toate parcurile mari din Europa. Infloreşte mai târziu prin Iunie-Iulie şi dă un strugure înalt de flori cam ca ale castanului, pâlnii albe, cu incondeieri vişinii, cum sunt şi bobocii rotunzi. Cu frunze mari, în formă de inimi, dar cu un miros cam greoi, e un arbore decorativ. Iarna se recunoaşte după păstăile lungi, uscate, turtite, de toacă într'una la bătaia crivăţului.

Paulownia însă îi întrece prin frumuseţe, căci înainte de a înfrunzi, de pe crengile ce par uscate se înalţă câte un strugure de flori maşcate, de un albastru şters bătând în violet, cam ca florile de levanţică; au ape albe spre margenea resfrântă a pâlniei adânci şi miros de violete. Pe dinlăuntru florile sunt colorate mai deschis, cu două dungi gălbii pe petala de jos, mai răsfrântă de cât celelalte. Arborele, sensibil la răceală, nu înfloreşte în toţi anii. Când iarna e grea iar primăvara cu zile de frig mai numeroase, mugurii ce dau florile sunt stânjeniţi în desvoltarea lor. De aceia merită anunţul prin ziare. De altfel atrage atenţia şi prin frunzele mari late, când arborele e în plină putere, având o lungime şi de 40 ctm., pe o lăţime de 20 ctm.

In Cişmigiu el e ca un rege. Strajă îi formează brazi întunecaţi; curtenii sunt arbustii înfloriţi, din păcate tot mai răriţi. Un ulm cu crengile îndoite'n jos deschide tămăierea, cum începe primă-

vara. Când *Paulownia* e înflorită, Salcâmul galbăn (*Cytisus Laburnum*) e şi el ciucură de flori, alăturea de *Viburnum opulus*, Călinul cu florile grămadă de par un băţ de zăpadă aninat printre frunze. De aice şi numele dat de francezi Boule-de-neige ori de nemţi Schneeball. In Cişmigiu, ca şi în ori ce parc, tufele de Viburnum sunt numeroase. E foarte decorativ, căci florile sterpe, une ori bătute, cu câte 5 petale, îngrămădite ca nişte sfere, încarcă aşa de tare arboraşul, încât îşi îndoaie crengile şi pare nins. La început floricelele sunt galbene-verzui; în toiul înfloririi devin albe ca omătul, spre a se colora ca crema când încep să se scuture.

Salcâm-galben

Tot ca ninse, cu crengile îndoite, par şi tufele de *Spiraea hypericifolia;* e neam cu Cununiţa, de loc de prin Siberia, cultivat în Europa de prin veacul al 17-lea. Florile stau una lângă alta, ca şi zăpada iarna, când se lasă încet pe crengi.

E imposibil de arătat noianul întreg de tufărişuri, care formează gard viu, în lungul aleei principale, ca şi în capătul nordic al lacului. Strălucesc ca nişte steluţe albe, cu stropi numeroşi de aur în mijloc, florile mirositoare de Jasomie (*Philadelphus coronarius*) ; crengile ei se încâlcesc între cele de *Mălinul de grădină* (*Deutzia scabia*), adus din Japonia.

Flori şi fructe de Cercis
(Des. *M. Zapan*)

Alăturea e Caprifoiul (*Lonicera tatarica*) cu florile trandafirii ori Hurmuzul (*Symphoricarpus racemosus*) cu mici flori rozii pe din afară, albe înlăuntru şi cu frunze ovale ca ceruite. Şi câte altele, care de care mai frumoase ; pare că se întrec să-şi arăte podoaba florilor. Tot sub Pavlownia, te opreşte'n loc salcâmul roş, (*Robinia hispida*) numai struguraşi de minunate flori cu aripele de carmin, cu luntrea albie. Sunt flori până şi pe scoarţe. Aşa e la *Cercis siliquastrum*, de loc prin Asia-mică, neam cu salcâmul, dar n'are florile printre frunze, ci câte 3—4, atârnând ca nişte cerceluşi de mărgean, de o delicateţă cu atât mai atrăgătoare, cu cât sunt aninaţi de scoarţa cafenie. Interesante sunt şi frunzele

ca de grâuşor dar mai mari, cu contur neted şi elegant tăiat.

Aceste toate sunt resleţe, trebue să le cauţi. Privirea îţi este însă fără vrere atrasă asupra Gliciniilor a Stânjăneilor şi a tufelor de liliac.

Stânjâneii sunt plante primăvăratece. Nici n'a apucat cornul să înflorească şi frunzele lor ca nişte vârfuri de săbii, străpung împletitura pâslei uscate din anul trecut. Cresc repede, dar înfloresc în urma lalelelor. Numai stânjăneii pitici, puşi în lungul aleelor se grăbesc. Florile de un albastru intens sau galbene sunt drăgălaşe ca nişte copii. Ceilalţi stânjânei, înalţi, sunt pusderie. Acopăr suprafeţi întregi, iar când înfloresc în toiu, un ochiu de cer albastru s'a lăsat peste grădină. Printre florile de un albastru limpede, ceva palid, se văd altele când alburii, sidefii ori mai intens albăstrii. Pe margenea lacului îşi ridică floarea câte unul galbăn.

Tufe de stânjânei pitici

Tufa de cătină (*Tamarix tetrandra*), cu frunzele ca nişte solzi deşi, dar cu crengele presărate cu puful florilor mărunte, trandafirii, prin contrast cu

albastrul stânjâneilor ce o înconjură, pare mai frumoasă de cât e.

Ceva mai înaintea irişilor a înflorit liliacul, arbustul care creşte sălbatec prin Cazanele Dunării, ori stâncele dobrogene de pe la Hârşova. Cultivat, este de diferite soiuri. Unii au florile maş-

O crenguţă de Tamarix

Glicinia

cate şi mai intens violacee, alţii mai mărunte şi mai roşcate ori albe. Spre sară, după o ploaie răcori-

toare, mirosul lor amestecat cu al stânjăneilor, îmbălsămează aerul cu o aromă atât de delicioasă și delicată, în cât mai că întrece pe a trandafirilor.

In sfârșit podoaba acestei vremi sunt cele câte-va boschete de glicinii (*Wistaria sinensis*), podoaba grădinilor din China și mai ales din Japonia. De regulă sunt plante acățătoare ce împodobosc și în Cișmigiu unele felinare electrice Pe aleea din fața străzii 11 Septembre, din fiecare trunchiu de Glicinia s'a făcut un boschet. Când sunt în toiul înfloritului frunzele dispar de sub povara ciorchinilor bogați, cu flori ca de salcâm, numai că sunt de o culoare albastră deschisă bătând în violet. Poate nici unul dintre arbuștii grădinii nu apar mai plini de frumusețea florilor, ca glicinile.

Cu aceste soiuri de plante care revarsă din belșug noian de flori, se încheie perioada de plină primăvară în Cișmigiul nostru atât de bine îngrijit. Trec unele din altele; se împletesc unele cu altele. Lalelele încă n'au dispărut când începe liliacul, iar acesta e în toiu când stânjăneii prind a tapisa grădina.

INTERMEZZO.

Pe-al ierburilor câmp plăpând...
Sglobiu, cu capul dat pe spate,
Un mac își scutură pe rând
Petalele însângerate.

Otilia Cazimir

Grădina întreagă este un tablou uriaş în care nu se împletesc numai formele, ci mai ales culorile. Stropi din curcubeu, în irizări fantastice, acopăr locurile. Se pregăteşte ziua cea mare, actul final, când podoaba şi mirosul trandafirilor vor lăsa'n umbră toate celelalte flori.

Lalelele şi-au perdut foile colorate; rămân lujerele, în vârf cu măciuca fructului verde. Florile de liliac devin tot mai palide de un violet cenuşiu, murdar. Nu se poate prinde mai bine de cât la flori scoborârea curbei de viaţă. Pregătirea, speranţa este molipsitoare. Toiul înfloririi e flacăra vieţii. Repede se stâng. Rămâne gospodăria frunzelor, munca din greu pentru grija copiilor. In curba de viaţă a plantei vezi pe acea a omului. In aşteptarea strălucirii parcului prin noianul florilor de trandafiri, locul lalelelor şi al stânjăneilor îl ia bujorul. Tufele la început ruginii, apoi verzi

cu frunze mari, adânc tăiate, încep să îmbobocească, când stânjenii sunt în toiu. Bobocii sunt ca nişte bombiţe învălite de 2 scuturi, care lasă între ele dunga roşcată a petalelor mototolite. Incet, încet scuturile se dau la o parte, petalele se resfrâng şi ca după comandă câmpul dinspre nord, pare că e coasta Bucegilor cu smirdarul, întins ca un jar încins. Se îmbujorează locul, se apleacă lujerele sub povoara florii grele, dar repede se scutură, făcând să ningă fulgi mari trandafirii pe locul din jur.

Bujori

Flăcările se înteţesc; pe pajiştea întinsă dinspre Ministerul Armatei apar macii cu frunzele tăiate mărunt, cu florile mari de un galben portocaliu aşa de strălucitor, în cât se văd cine ştie de unde. Pe cât e de strălucitoare floarea, pe atât e de efemeră; petalele ca de mătasă încreţită mărunt, repede se desprind, lăsându-se duse de vânt.

De pe podişca de scânduri ce înaintează în lac, decorul din jurul acestuia apare în toată manifestarea

de viață sănătoasă. Fondul e format de cadrul verde intens al arborilor în plină putere. Plopii rămuroşi îşi tremură într'una frunzele brumate pe o parte. Cei piramidali se înalță, enorme flacări, către cer, legănându-şi coama ramurilor din vârf, la cea mai slabă undă de vânt. Sălciile pletoase îşi oglindesc în apă crengile răsfirate ca un păr bogat, despletit. Castanii cu candelabrele florilor stau neclintiți de fericire. De jur împrejur zidul de împrejmuire e o resfrângere de verdeață până la fața apei. Câte o lalea întârziată, câte un iris galbăn, împestrițază fondul. Mai la o parte tufele de călin

Maci

bătut, asvârl o pată mai mare, albă, iar strugurii de glicinii acățate de un arbore formează boschet de ciorchini albaştri. La marginea aleei dinspre lac prin frunzele tufărişului des, ztrălucesc florile de *Diervillea florida*, ultimele cu tonul roz al florilor de prun. Până şi socul obişnuit, în tovărăşia celorlalte a devenit plantă de decor, cu tipsia florilor mărunte întinsă spre soare.

Sus, în frunzarul des, păsăruicele cântă şi ele cântecul fericirii; jos în apa unduită de lovitul vâslelor se reflectează coroana arborilor. Peştişorii roşii, puzderie, în umbra verdelui intens al apei umbrite, par petale de maci.

Mulţumirea ce ţi-o dă natura în toiul vieţii ei de zămislire este nebănuită. Ce uşor e să o guşti! Şi totuşi Calea Victoriei e mai îmbâcsită de oameni care-şi târâie picioarele, răscolind ceaţă de praf.

TRANDAFIRII.

Nu sunt multe parcuri, nici în străinătate, care să aibă o profusiune mai mare de trandafiri feluriţi într'o orânduire nici se poate mai artistică, cum e Cişmigiul.

Sunt de toate soiurile, de toate culorile; sunt trandafiri ca nişte copăcei, sunt alţii pitici ciucură de flori, ori acăţători, ghirlănzi de jar. Preumblându-te pe aleea trandafirilor poţi să-ţi dai sama în acelaş timp de puterea şi voinţa omului, aplicate la perfecţionarea naturii.

Din măcieşul cu florile boghioase, dar şi spinoase, ce împodobesc marginele pădurilor de la noi, omul, cu răbdare şi muncă, a scos peste 1000 de varietăţi. Burbank, vrăjitorul american a creiat după cum îi trecea prin minte, fel de fel de varietăţi de fructe; a ajuns să capete şi trandafirii atât de închişi la culoare în cât par negri.

Sunt trandafiri bătuţi, simpli, galbeni, albi, roşii. Numai trandafiri albaştri nu a ajuns omul să înfăptuiască.

Aleea trandafirilor, de jos, dinspre intrarea principală până sus în spaţiul larg de sub ruine, e o încununare a primăverii şi un deliciu pentru miros şi văz. Sunt trandafiri de culoarea cremei ceva mai trandafirii, cu florile mari, cu petalele delicate. E varietatea Mareşal Niel. Sunt trandafiri mărunţi, cu flori numeroase, roş închis, ca focul.

Tufe de trandafiri

Minunat decor îl dau trandafirii acăţători, frumoşi chiar când sunt numai îmbobociţi, dar mai mândri când sunt ciucură de flori, alcătuind arcuri de triumf. Deoparte şi de alta a aleei sunt numai trandafiri roşi. Mai îndărăt, crescuţi în voie sunt tufe ninse de *Rosa multiflora*, cu flori simple, stele galbene cu aureola albă a petalelor simple; alte tufe de trandafiri galbeni, numeroase

strălucesc în bătaia soarelui. E atâta profusiune de flori, încât în adevăr îţi explici representarea primăverii sub forma unei zâne, care samănă peste tot locul numai petale.

Trandafiri

Arta decorărei e neîntrecută în spaţiul larg de sub ruini. Mai ales când trandafirii pitici cu corola de rubin încep a înflori, în locul străjuit de plopii piramidali şi de sălcii pletoase, e un tablou de Rubens. Pajiştea verde din mijloc; câte-va tufe de bujori purpurii; stânjâneii gălbui cu vine violete, alţii albaştri; trandafirii rătezaţi cu flori mari de rubin; cercul plin de Begonii purpurii, fac un mozaic ce-ţi iea ochii.

E o adevărată beţie de culori.

După ce încep să se scuture cei mai mulţi trandafiri, perioada adevărată a florilor s'a încheiat. Cortegiul se închide prin crinii imaculaţi, înalţi, cu potirul de o mândrie sfântă, în concurenţă cu câteva tufe de Yukka ce-şi ridică florile ca de fildeş pe lujerul înalt ieşit din buchetul frunzelor ascuţite la vârf.

Mai rămân ele flori, îngrijite de om, dar sunt rare, şterse. Natura intră în faza plămădirii hranei pentru seminţe. E de o seriozitate impunătoare şi de o măreţie corespunzătoare actului ce se îndeplineşte în taina mutismului complect. In liniştea deplină, mai cu samă când soarele din înaltul cerului revarsă din belşug puterea lui dătătoare de viaţă, e impresionantă tăcerea aparentă, de şi ştii bine că în frunzele ce nu se mişcă, sub scoarţa ce pare rigidă, e mişcarea intensă ce pregăteşte vieţi noi. Arborii stau neclintiţi. Nici o frunză nu se mişcă. Se lasă inundate de bătaia razelor de soare ce nasc vibrări zămislitoare de noi puteri de viaţă.

Au amuţit şi păsările, căci gurile s'au înmulţit, iar grija a crescut. S'a dus îmbrăcămintea nunţei, ca şi cântecul de veselie. Seriozitatea vieţii a cuprins laleaua ca şi castanul rămuros.

In schimb din grădina întreagă transpiră măreţia vieţii de muncă tăcută.

LIANELE.

Un parc este o operă de artă. Pentru a putea folosi suprafaţa avută la îndemână, nu se cer numai adânci cunoştinţi despre viaţa plantelor în amănunt, ci iscusinţa îmbinării lor în aşa măsură în cât să se armonizeze cu natura locului într'un tot desăvârşit având însă şi detailiuri atractive.

Aşa se explică de ce. A. Le Nôtre este trecut în tratatele de artă în rândul pictorilor şi ai sculptorilor celebri.

O grădiniţă cât de mică din jurul casei, poate să fie vie până când dă iarna. Pentru aceasta natura procură atâtea mijloace, în cât omul nu are de cât să le aleagă, după nevoie. Mai vine'n joc puterea omului de a crea forme resistente, adaptate la condiţiunile de climă locală, de a mări aproape la infinit combinaţiunile de culori şi forme într'o variaţie armonică uimitoare. Când consulţi un catalog Villmorin, numai crisantemele sunt cuprinse într'o listă de peste 300 de varietăţi. Sunt Crisanteme albe, roze violete, ca amaranta, de culoarea nalbei, crisanteme galbene, cu forme fantastice. Exposiţia de toamnă din Parcul Carol dă o palidă

ideie de ce a săvârşit omul în domeniul florilor. Plante exotice ascultă de capriciile şi voinţa grădinarului; se domesticesc în ţinuturile cu climă aspră. Plantele de pădure devin decorative. Până şi spinii, asemenea rostogolului adunat toamna de vânturi în Bărăgan, a dat vre-o 4 forme drept podoabă parcurilor.

Un sprijin mare găseşte grădinarul la plantele acăţătoare, cu care tapisază păreţii zidurilor; face ghirlănzi, arcuri de triumf; îmbracă arborii uscaţi.

Toate aceste meşteşuguri se văd şi în Cişmigiu. Pe înălţimea ca o insulă, în care e săpată peştera cu stalactice, în lumea muşchilor şi a ferigelor cărora le place umezeală, *Edera*, liana pădurilor noastre cea mai obişnuită, se ridică pe arbori, învălătuceşte trunchiul uscat până'n vârf, de-i dă aparenţa vieţii cu decorul frunzelor ca de piele, resistente şi în timpul iernii. Culoarea verde închisă a frunzelor, cu nervuri roşcate, o face să fie şi minunată podoabă.

Alăturea, un brad este cu încetul înăduşit de un curpăn bogat de *Polygonum* de loc tocmai din nordul Indiei, cu frunzele lucii în formă de inimă. Şi el, rămâne verde peste tot timpul anului.

Edera se acaţară prin mărunte rădăcini adventive; Polygonum se prinde ca un vrej de fasole. Edera prin aceasta e mai decorativă; când se târăşte pe trunchiul negru de Gleditschia, când pe scoarţa numai brazde a unui plop, făcând să iasă

în relief pe fondul negru, forma triunghiulară a frunzei cu vine colorate, des întrebuinţată în arta decorativă ori industrială.

Şi mai decorativă este Viţa selbatecă (*Ampelopsis hederacea*), aşa de răspândită, îmbrăcând zidurile, păreţii caselor, căci creşte uimitor de iute, iar cu cârceii sensibili, dar şi elastici, se anină de cea mai mică asperitate. Planta nu are a face cu viţa de vie, de cât doar că samănă ceva la frunză, compusă din 5 frunzişoare întinse ca degetele mânei.

Viţa-sălbatecă

Mlădioasă, bogată în frunziş, mai are o mare şi deosebită însuşire. Spre toamnă, nainte de căderea frunzelor, acestea sunt pictate cu toată gama roşului, de la culoarea chihlimbarului până la a drojdiei de vin roş; colorile sunt îmbinate cu atâta fantesie, în cât o draperie bogat ţesută nu produce mai mult efect. Viţa selbatecă e minunat folosită în Cişmigiu, mai ales în fundul grădinii, dinspre nord. Curpănul prins de un plop piramidal, răsfirat în

plete ce cad negligent, cătră toamnă ar merita atenţia unui pictor de samă.

Edera şi viţa sălbatecă decorează prin frunzişul lor. Cea din urmă, mai stropeşte toamna fondul ruginiu al frunzelor prin boabele negre strălucitoare ale fructelor.

Sunt alte acăţătoare, care provoacă plăcere prin florile lor. Trandafirii acăţători, ca şi Glicinile stau în fruntea tuturor. In al doilea rând, ca folosinţă în Cişmigiu vine Clematis, repiesentat în pădurile noastre prin *Clematis vitalba*, curpănul de pădure, care de la sine, cu orânduirea naturei numai, urcându-se pe aluni ori alţi arbuşti, alcătueşte boschete naturale, împodobite vara de noianul florilor albe, cu petalele florilor de lămâi,-iar toamna şi iarna cu ţesutul fin ca nişte scamă de mătasă, a stigmatelor argintii.

In Cişmigiu este folosită drept decor şi această plantă băştinaşă. Se întinde dealungul aleei principale, urcându-se pe trunchiurile subţiri ale teilor tinerei, îmbrăcând sârmele de la margenea aleelor, urcându-se pe stâlpii de fontă. Pe lângă *Clematis vitalba*, se vede însă şi câte un exemplar de *Clematis paniculata*, cu buchete de flori mărunte tot albe, înflorite prin Iunie, sau frumoasa *Clematis Jackmani*, o varietate căpătată prin 1864 de grădinarul Jackman. Printre frunzişul alcătuit din frunze compuse, ca ceruite, se iţesc flori resleţe, cu petale mari, de culoarea intens violetă ca a primilor topo-

raşi de Parma. In mijlocul acestei aureole de petale se ridică ca o flacără staminele şi pistilele gălbii.

Folosinţa plantelor acăţătoare în Cişmigiu este de un efect deosebit, mai ales în partea nordică a grădinii, unde s'a construit o pergola, tocmai pentru

Clematis

a arăta efectul acestor plante. Pe un spaţiu restrâns, tufe de Buxus tăiate felurit alcătuesc decorul mereu verde. Spaţiul dintre ei e numai trandafiri. Trandafirii acăţători se întind pe leaţurile pergolei ; viţa sălbatecă de a lungul unor lanţuri de fer ; pe lângă

ziduri stă gramada altor tufe de trandafiri. Printre ele se amestecă vrejurile subţiri de *Tecoma radicans* de loc din Texas, cu podoaba florilor ca nişte pâlnii lungi naramzii, pe dinlăuntru gălbui. Câte 2—3 la un loc, florile aruncă prin Iunie-Iulie scântei în

Tecoma radicano (Des. de *A. Bordenache*).

mijlocul florilor roşii ori galbene de trandafir. Tot aice, mai pe la sfârşitul verii se văd florile albastre sinilii de *Ipomaca*.

Prin încâlcitură în aparenţă neorânduită de tufăriş şi vrejuri, e scos efectul frumosului, cu împestriţătura de culori şi forme. E o parte din grădină prea puţin vizitată, de şi de un minunat efect artistic.

ALEIA PRINCIPALĂ.

Când intri în Cişmigiu pe poarta de lângă biserica din Schitu-Măgureanu şi arunci o privire în lungul grădinii, de pe platforma zidită, priveliştea e minunată, cum nu se întâlneşte de cât în vestitele grădini europene.

In Schönbrunn de pildă, urcând dealul pe care se înalţă vestita Glorietă, se vede că zidul de arbori cu abside în dreptul cărora se află câte o statuie, e scos dintr'o chinuire a arborilor bătrâni tunşi în fiecare vară; dincoace, în mic bine înţeles, se vede îmbinată arta omenească cu decorul natural al arborilor rămaşi aşa cum cresc în zăvoaiele râurilor.

Plopii rămuroşi, sălciile pletoase, plopii piramidali, formează gard de frunziş, care apără spaţiul din mijloc de crivăţ. Alţi arbori, mai răriţi, fac zid

de apărare în spre apus. In mijloc e spaţiul liber, cu soare din plin, ce ţine tot lungul grădinii.

Un dreptunghiu de iarbă verde ca grâul în primăvară începe de la Bulevardul Elisabeta şi ţine până sus sub dâmb, la capete cu câte un cerc larg. Vase mari, acoperite cu trandafiri acăţători, ornează colţurile şi laturile dreptunghiului, îngrădit de tei tineri, legaţi printre ei cu curpeni. Desemnul este însemnat pe teren cu tufe de Buxus şi Mahonia, pete negre în tonul general al verdelui.

Grija întreagă a conducătorilor grădinii este ca iarba să rămâie mereu verde, chiar în toiul arşiţelor de vară, iar decorul spaţiului cu flori să se schimbe necontenit. De departe în adevăr peluza mediană este încadrată într'una în rame catifelate, uniforme ca culoare într'un anumit timp, dar variate în decursul verii.

De cum s'a luat zăpada această ramă este înflorită. Salvarea e în toporaşii resistenţi care-şi arată bucuroşi frumoasele flori în chipul feţei omeneşti, de cum dă căldura. Maestrul, desăvârşeşte efectul de culori prin ei. Anul trecut marginea dreptunghiului verde era o ramă aurită ; anul acesta e una albăstrie ca de catifea, atât de deşi sunt puşi toporaşii

înfloriți. In rondul din față mozaicul de culori e format de Cinerarii multicolore, cele mai decorative plante și pentru odaie, înflorite'n sere. Sus în rondul cel mare tot numai toporașii înviorează deodată locul.

Cu cât toporașii prind a nu mai avea efect, sunt scoși. Stropi de lalele roșii ca para focului se înșiră în lungul stratului, scântei ce vestesc podoaba verii. Discrete, băgate'n samă numai când ești lângă ele sunt florile albastre de Brăbănoc (Vinca), floarea favorită a lui J. J. Rousseau, comună în pădurile noastre.

Begonia.

Pe urmă vine rândul Begoniilor, căci zona centrală a grădinii cuprinde numai flori de seră.

Begoniile iarăși sunt niște plante foarte docile. Impodobesc prin frunze și prin flori. Sunt Begonii cultivate numai pentru frunzele lor mari, păroase, cu tot soiul de dungi roșii, galbene, ruginii pe ele. Se înmulțesc lesne prin semințe ca și Begoniile care înfloresc într'una (*B. semperflorens*) toată vara, continuând să înflorească și în seră ori în odaie. Sunt altele care

se înmulţesc prin bulbi. De aceia Begoniile sunt foarte răspândite şi foarte decorative.

Albastrul toporaşilor repede, repede este înlocuit prin purpuriul catifelat al begoniilor, care se întețesc la înflorit cu cât vara înaintează.

Mai târziu Begoniile sunt amestecate mai ales în rondul de sus cu petunii catifelate, cu culori tot roşii închise. Şi aceste flori obişnuite de altfel, când sunt semănate grămadă, nasc un tablou vioi şi multicolor. Ele dau farmec grădinilor din palatul de la Balcic; numai ele aruncă podoaba unui covor persan în curtea palatului regal de la Mamaia.

Către toamnă când şi Begoniile încep să slăbească, împodobirea din mijlocul grădinii se face prin ajutorul Crisantemelor mărunte, dese, cu florile aproape cafenii, alese anume ca să alcătuiască dungi late pe margenea verdelui mereu intens.

Şi astfel de cum se iea spuma omătului, până ce bruma arginteşte vegetaţia, iar grădina 'ntreagă se pregăteşte pentru odihna de iarnă, florile nu se mai isprăvesc de pe partea aceasta mijlocie a grădinei, în totul creaţiunea omului.

UN ROND MINUNAT.

Galbene şi indesate
Râd văsdoagele'n tot locul
Otilia Cazimir

Zăvoiul primitiv transformat în parc pe vremea Domnitorului Ştirbei, pe fiecare an se preface într'o grădină, în care se aplică arta decorativă desăvârşită.

In dreptul unor arbori s'a pus plăci cu numele lor. E deci şi un început de grădină botanică. Nu ar fi rău dacă s'ar pune la fiecare plantă, pentru instrucţia vizitatorilor. De câţi-va ani arborii vechiului zăvoiu să abat, după cum s'a scos şi parte din tufărişul plin de păseri primăvara. Nu ştiu dacă e bine. Cişmigiul ar perde mult dacă ar fi plin numai cu arbuşti, care nu dau umbră, fie chiar şi împodobiţi cu flori.

Bună ideie însă s'a avut, când a început să se formeze mici asociaţiuni botanice. Porţiunea din jurul peşterei atrage tocmai prin păstrarea unui colţ de pădure în care decorul e format de buchete de ferige, de noianul buruenilor dinspre munte, cărora le plac umbra şi umezala.

Mai minunat însă este rondul nou din partea dinspre Schitul Măgureanu. E căpătarea meşteşugită a unui ales decor, în deosebi cu plantele cultivate în popor.

E o dovadă că şi cu plante mai puţin alese se poate căpăta efect admirabil. D-l Prof. Borza de la Cluj a arătat varietatea florilor mai obişnuite pe straturile din faţa caselor de la ţară. Busuiocul e nelipsit; pe lângă el însă Ochiul-boului, Văsdoagele, Crăiţele, Rujele dau culori bătătoare la ochi. Mai mult cu aceste plante s'a 'ntocmit în Cişmigiu un rond, care întrece rondurile din faţă, cu Cinerarii sau alte plante alese. Primăvara cercurile concentrice sunt trase de băncile de piatră, sau alte pietre aşezate simetric, cât şi de frumoasele brâie de toporaşi. Tufe de conifere sau de Buxus în formă de flacări dau oarecare variaţie.

Mai către vară, rondul este însă un cerc umplut cu vrâstate plante, socotite ca potrivite numai pentru straturile din sate.

In afară arţăraşii formează un zid de verdeaţă, împlinit prin plante acăţătoare. Pe urmă vine un rând de măturici, ca nişte chiparoşi în miniatură.

Nici nu mi-aş fi închipuit că aceste plante atât de comune în grădina de din dos a gospodăriilor săteşti, pot da un astfel de decor, ţinând locul coniferelor. Spre toamnă când frigul colorează frunzele de arbori, capătă şi aceste plante un abur de culoarea vinului roş; nici nu le mai cunoşti că sunt modestele măturici, de felul celor cu care se mătură prispa la sate.

Văsdoagă

Văsdoagele portocalii, care mai bătute, care mai simple trag dungi concentrice, amestecate cu surorile lor mai subţiate'n floare, cu cupe cafenii, cărora nemţii le spun Studentenblume (Tagetes). Creasta-cucoşului ca de sânge asvârle pete roşii, iar Ştirul îşi înalţă spre toamnă, grămada florilor tot mai sus cu culori delicate şi variate, diferite tonuri de galbăn, de la cel care se vede pe cerul senin după apusul soarelui până la galbănul-purpuriu al norilor de la asfinţit. E curios că lipseşte efectul atât de decorativ al Soarei-Soarelui cât şi a gherghinelor (Dahlia), obişnuite la ţară.

Cât am umblat prin străinătate nicăeri n'am văzut o asemenea înobilare a unor plante socotite drept comune, de şi văsdoagele în ultimii ani au căpătat

loc de cinste şi în ferestrele florăriilor alese, alăturea de orhideele scumpe.

E meritul maestrilor grădinari ai Cişmigiului, de a fi dat această notă de originalitate decorului artistic al grădinei noastre frumoase, atât de puţin vizitată, răsplătindu-se prin neatenţie ceia ce aiurea ar forma o curiozitate, dar şi plăcere desgustată.

IN TOIUL VERII.

Nici un nor văzduhul n'are
Foc sub el să mai ascunză;
Nici o pasăre sub zare
Nu se mişcă'n lumea mare
Nici o frunză.

G. Coşbuc.

Pe aleia trandafirilor ici şi colo câte o floare întârziată mai aduce aminte de beţia de culori din primăvară. Trandafirii acăţători sunt ceva mai persistenţi. Cei din urmă îşi stâng flacările de jar; par şi mai roşii în singurătatea în care au rămas. Alte plante mărunte mai împestriţează cu palide culori locul focului stâns al trandafirilor. Căldăruşa cu pinteni la petale îşi apleacă florile bătute pe tija înaltă. E luată ca tipul modestiei, emblema dragostei neştiute. Aster are bumbii aurii înconjuraţi de o aureolă de petale

Căldăruşe

violete. Nemţişorii îşi resfiră rămurelele atât de subţiri în cât florile sinilii din vârful lor, cu pinten ascuţit, par roiu de fluturaşi. Pâlcuri de garofiţe cu flori dese, catifelate, având brâie cafenii, mai înviorează spaţiul liber.

In restul grădinii este o impunătoare şi liniştită măreţie. In zăduful zilei doar frunzele de mesteacăn şi de plop cât se mai agită. Celelalte stau neclintite; sorb cu lăcomie lumina soarelui; absorb pe tăcute oxigenul şi acidul carbonic; prin ajutorul forţei cereşti asigură rezervele necesare creşterii şi mai ales puilor din seminţe. Este lucrarea cea mai uriaşă sub aparenţa liniştei desăvâşite. E taina pe care vieţi de învăţaţi, cu răbdarea şi munca lor migăloasă nu au ajuns în totul să o descifreze. Acum se adauge inelul anual de lemn, de îngroaşă trunchiul. Acum mai ales se adună strop cu strop, prin hărnicia frunzelor, mâncarea pusă în săculeţe minuscule de lângă puişorul, ascuns în sămânţele protejate de fruct.

Locul florilor boghioase de castan, ce le dădea înfăţişarea unui uriaş policandru cu sute de braţe, acum e luat de bombiţele ghimpoase, de odată verzi, în care se ascund seminţele bine cunoscute de copii. Printre frunzele de arţar ori frasin se arată aripele puţin roşietice, de par flori, ale fructelor. Numai Catalpa e încă în floare, iar teişorii de pe alee dau ultimul strop de aromă ce mai îmbălsămează spre sară aerul. Aşa e sus în corona copacilor. Aşa e jos

în întinsul pajiştei. Macii, ca şi lalelele, îşi îndoaie puţin lujerele păroase de greutatea cutiei în care se coc semincioarele mărunte. In locul florilor de trandafiri creşte zi de zi învălişul cărnos al fructelor.

Pretutindeni e seriozitatea muncii, a grijii şi a preţuirii vremii, pe care aţâţi de mulţi oameni nu le înţeleg. Dacă cei mai în vârsta nu mai pot mult să-şi schimbe viaţa, ar fi păcat să nu se aducă copiii în mijlocul altarului măreţ al arborilor şi să nu li se lămurească fiorul ce poate naşte în ei străduinţa mută a acestor fiinţi tăcute, care-şi duc viaţa în muncă.

Câte-va clipe de reculegere în înţelegerea tainei sfinte, fac mai mult de cât pagini neînţelese bolborosite pe nerăsuflate.

CIŞMIGIUL IN ZILELE DE TOAMNĂ

Fructe de Gleditschia.
(Des. D-ra *E. Saulea*)

Ca fluturi ce-ar pluti'n lumină,
Şi'ncet s'ar legăna căzând
Se scutură din ramuri frunze
Şi cad asemeni, rând pe rând.

O. Carp

S'a isprăvit truda vieţii dintr'un an. Arbori ca şi plante mai mărunte se află în pregătirea amorţirii pentru unele, în apropierea morţii pentru altele.

Scopul şi l'au ajuns cu toatele. Aceste din urmă îşi pleacă fruntea cu resignare, supunându-se legii nemiloase a firii. Dar natura aşa a înţeles ca moartea să fie împletită cu viaţa. Unele plante chiar uscate aduc serviciu vieţii. Bătând vântul într'un mac bună-cară, lujerul uscat e sgâlţiit, de face să sară cine ştie unde seminţele uşoare.

Ultimele scântei de flori se stâng, afară de cele din stratul mare din mijloc. A mai rămas câte un Aster întârziat sau chiar câte un trandafir, ce pare mai mândru în izolarea deplină.

Locul florilor îl iau fructele și frunzele. Ba ajută și funigeii la podoabă, acoperind tufele de Buxus cu o pânză rară de mătasă. Câte o floare de câmp mai resistentă, ascunsă vigilenței îngrijitorilor, aruncă un strop viu de viață. O tufă de măzăriche a îndrăsnit să se acățare printre crengile de brad, pare că anume să facă'n ciudă celorlalte plante „nobile" și se arăte că sălbătăcia înfruntă mai îndelung moartea. Câți-va ciorchini albăstrii de flori, contrastează cu seriozitatea bradului. In tufărișurile din jurul lacului ș'au găsit adăpost Volburele. Acum și ele se încumetă să scoată în văzul tuturor pâlniile trandafirii, cu dungi fine în lung, delicateță nebănuită de cei care trec pe lângă ele fără să le bage'n samă. Câte-o rujă își mai înalță capul, purtând în vârf câte-va

Volbură.

flori bătute, pe locul unde odată pâlpâiau flacările bujoarelor.

In schimb frunzele și fructele aduc din nou măngâierea culorilor înainte de apusul vieții. Fructele în special atrag mai lesne atenția.

Până și Mahonia care nu-și perde frunzele, se împodobește. Grămezile boabelor albastre cu brumă

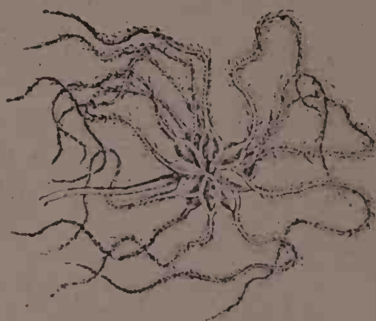

Fructe de Hurmuz (Des. *A. Bordenache*)

pe ele, ca și a porumbelor, se văd de departe; pe lângă ele cercelușii de dracilă, par și mai roșii.

In tufărișuri strălucesc boabele albe perfect rotunde de Hurmuz, cele negrii de Lemn-cânesc, ori bobițele ca de ceară roșie ale tisei. Cad castanele cafenii, sbor fructele înaripate de arțar și frasin. Gleditschia își clatină păstăile ca niște Coarne-

de-mare. Minuscule lampioane spânzură în locul florilor pe *Kolreutheria paniculata*, arboraş din pădurile Japoniei ajuns prin meleagurile Dâmboviţei. Tufele de trandafiri sunt numai mărgean, iar ghirlănzile de *Clematis* împletituri fine de argint.

Fructe de Curpăn

Vine şi rândul culorilor de pe frunze. Castanul friguros dă cel dintâi tonul, urmat apoi de toţi ceilalţi arbori. Viţa sălbatică e cea mai plină de atracţii.

De pe podişca restaurantului priveşti în jur. E linişte. Stau arborii ca înţepeniţi în aşteptarea frigului. De o dată, de unde vine nu ştii, o undă de vânt face să se legene vârful plopilor piramidali şi să tremure, ca cuprinse de un fior, pletele sălciilor. A fost însă îndeajuns, pentru ca în văzduh să ploaie cu frunze galbene, sburând în vârtej şi acoperind faţa lacului.

Incetul cu încetul se desprind toate. Numai cei câţi-va stejari mai păstrează pe el frunzele uscate, de scoate vântul un jalnic cântec, ca un zângănit de foi metalice când suflă iarna printre ele. Brazii

rămân neclintiţi, serioşi vara ca şi iarna. In aparenţa indiferenţii s'au îmbujorat şi ei ceva în primăvară, iar unde s'au rumenit, au rămas conurile pline de fructe. După ce le aruncă tot vântului, rămân în impasibilitatea mândră, înfruntând ploaia ca şi zăpada.

Cişmigiul ş'a luat îmbrăcămintea de iarnă.

TABLA DE MATERII

Pagina

DE ACELAŞ AUTOR

IN

EDITURA CASEI ŞCOALELOR

Introducere în Paleontologie. Cu exemple din România, 176 pag. cu 251 fig. Lei 33.

Biblioteca de popularizare a ştiinţei.

Viaţa lui Bernard Palissy.

Zoologie. Mamiferele noastre
Din lumea păsărilor noastre.
Reptilele si Batracienele din România.
Peştii apelor noastre
Fluturii noştri.
Gândacii noştri.
Albinele şi viespele noastre.
Alte insecte din România.
Raci şi paianjeni din ţară.
Mamiferele din Africa.
Meşteşugurile la animale.

Botanica. Din tainele florilor.
Pădurile noastre.
Plante de primăvară
Prin poeni şi pajişti.
Pe plaiuri de munte.
Plante de baltă.
Plante de pe lângă drumuri.
Excursii în Cişmigiu

Geologie. Din viaţa pământului.
Cărbunele de pământ.
Petrolul.
Sarea.
Fierul.

Geografie. România de eri.
Ţara românească.
De prin ţară.
Popasuri prin ţară.
Sate din România.
Mănăstiri din ţară.

Lecturi geografice România
Bulgaria.
Europa.
Asia.
Africa.
America de sud.
Australia.
Indonesia.

Lecturi minerologice.
Lecturi astronomice.
Lecturi preistorice.
Lecturi zoologice.
Lecturi botanice.
Lecturi geologice.
